

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy a Mgr. Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobce: **A. Ž.,** proti žalovanému: **Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství,** se sídlem Soudní 1672/1a, Praha 4, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2017, č. j. 11 A 158/2017 - 18,

takto:

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovanému se náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

Odůvodnění:

[1] Žalobce (dále „stěžovatel“) podal k Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“) žalobu na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením, v níž současně požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce. Městský soud žalobci zaslal k vyplnění formulář *Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce* s tím, aby jej soudu zaslal ve lhůtě jednoho týdne řádně vyplněný a doložený příslušnými listinami. Současně vyzval Vězeňskou službu České republiky (dále jen „vězeňská služba“) k zaslání výpisu z účtu vedeného věznicí ve prospěch žalobce za období předcházejících třech měsíců.

[2] Ve formuláři stěžovatel uvedl, že nemůže uzavřít pracovněprávní vztah „*v důsledku nezákonného vylučování z účinnosti zák. práce a zák. č. 435/2004 Sb.*“, dostává sociální kapesné ve výši 100 Kč měsíčně, nevlastní žádný majetek a má nesplacené finanční závazky ve výši 221 765 Kč vůči České republice a ve výši 18 514 Kč vůči R. K., dále specifikoval závazky ve výši 47 465 Kč a ve výši 6684 Kč ve vztahu ke KSHK a VSPHA. V přípise ze dne 21. 12. 2016 vězeňská služba potvrdila, že stěžovatel není pracovně zařazen. K dotazu městského soudu ohledně důvodů jeho pracovního nezařazení bylo soudu sděleno, že stěžovatel si od svého posledního pracovního zařazení od 5. 9. 2008 do 18. 9. 2008 nepodal žádnou žádost o pracovní zařazení, ač mu v tom nic nebránilo.

[3] Městský soud v záhlaví označeným usnesením I. výrokem zamítl žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a II. výrokem zamítl jeho návrh na ustanovení zástupce. Městský soud s odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu (sp. zn. 3 As 28/2009), jakož i Nejvyššího soudu (sp. zn. 29 Cdo 1301/2013) uvedl, že při rozhodování o osvobození od soudního poplatku musí být zohledněno to, že stěžovatel odmítá ve věznici vykonávat výdělečnou činnost, přičemž mu v pracovním zařazení nebrání žádná objektivní okolnost. Při posuzování osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce nemůže být zohledněna nemajetnost, která je důsledkem skutečnosti, že žadatel nepracuje z vlastního rozhodnutí. Městský soud dále odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3877/2014, ve kterém soud přímo ve vztahu ke stěžovateli konstatoval, že uvedený závěr platí obdobně pro práci ve výkonu trestu odnětí svobody.

[4] Podle městského soudu by bylo v rozporu se smyslem institutu osvobození od soudních poplatků, aby byla zohledňována nemajetnost stěžovatele, pokud z vlastního rozhodnutí odmítá vykonávat činnost, z níž by mu mohl plynout příjem. Dle městského soudu není rozhodné, že lze předpokládat, že případný výdělek by nebyl dostatečný pro úhradu poplatku, neboť podstatné je jeho svobodné rozhodnutí vyloučit z majetkových poměrů složku, jíž může objektivně dosahovat. Závěrem městský soud upozornil, že dle Nejvyššího soudu stěžovatel zcela zjevně opakovaně zneužívá svého práva na přístup k soudu (sp. zn. 30 Cdo 2681/2014).

[5] Proti napadenému usnesení podal stěžovatel kasační stížnost, v níž namítá, že jde o projev svévolného alibismu, městský soud věří lživým tvrzením žalovaného; ten se dopustil porušení čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a to použitím fyzického násilí proti bezmocnému jedinci. Dle stěžovatele městský soud zneužívá procesních práv ke krytí zločinů státní organizace. Stěžovatel tvrdí, že v příloze k prohlášení k majetkovým poměrům vysvětlil soudu znovu důvody své nezaměstnatelnosti. Dále obsáhle, značně nepřehledně a místy nečitelně polemizuje s rozhodovací činností soudů, a odkazuje na řadu rozsudků ESLP ohledně porušování čl. 6 Úmluvy. Stěžovatel požádal o osvobození od soudního poplatku a požaduje, aby Nejvyšší správní soud takto změnil napadené usnesení městského soudu a současně rozhodl, aby žalovaný se zdržel dalšího zásahu během další eskorty.

[6] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti. Konstatoval, že stěžovatel je osobou oprávněnou k jejímu podání, neboť byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.) a kasační stížnost byla podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.).

[7] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu má stěžovatel povinnost zaplatit soudní poplatek jen tehdy, směřuje-li jeho kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, bod 27, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, dostupné tak jako ostatní zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z www.nssoud.cz). Takovým rozhodnutím však usnesení krajského soudu ve věci osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce není (viz zejména odst. [27] až [29] citovaného usnesení rozšířeného senátu). Stěžovatelova žádost o osvobození od soudního

poplatku je tudíž bezpředmětná, neboť stěžovatele poplatková povinnost nestíhá. Nejvyšší správní soud proto o žádosti stěžovatele nerozhodoval.

[8] Z výše uvedeného důvodu se v nyní souzené věci neuplatní ani § 105 odst. 2 s. ř. s. o povinném zastoupení advokátem (viz shora zmiňované usnesení rozšířeného senátu, konkrétně jeho bod 29); Nejvyšší správní soud proto stěžovatele nevyzýval k doložení povinného zastoupení.

[9] Důvodnost kasační stížnosti vážil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), přičemž žádnou takovou vadu neshledal.

[10] Podstatou kasační stížnosti je nesouhlas stěžovatele s posouzením právní otázky splnění zákonných podmínek pro přiznání osvobození od soudních poplatků ze strany městského soudu.

[11] Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. „[ú]*častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*“ Účastníkovi lze přiznat osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry.

[12] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu při rozhodování o osvobození od soudních poplatků musí správní soud přihlížet k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším obdobným okolnostem. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlédnout nejen k výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv než cestou soudního řízení. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele finanční prostředky si opatřit (rozsudky ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 – 147, ze dne 21. 6. 2013, č. j. 5 As 33/2013 – 13, či ze dne 10. 4. 2017, č. j. 7 As 85/2017 – 15). Citované závěry byly rovněž aprobovány Ústavním soudem (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 311/16, dostupné tak jako ostatní zde uvedená rozhodnutí Ústavního soudu z http://nalus.usoud.cz/). Obdobně Nejvyšší soud ve své judikatuře setrvale uvádí, že „[o]*svobození od soudních poplatků odůvodňují poměry žadatele zpravidla tehdy, nemohl-li by platit náklady bez ohrožení výživy vlastní a výživy osob, k nimž má podle*

zákona vyživovací povinnost. I když je věcí osobního rozhodnutí každého, zda hodlá pracovat, nemůže být zohledněna nemajetnost jako důsledek skutečnosti, že nepracuje z vlastního rozhodnutí. Nebrání-li proto žadateli o osvobození od soudních poplatků v práci nebo v jiné výdělečné činnosti zdravotní důvody nebo to, že přes evidenci u příslušného úřadu práce práci nesehnal, nebo jiné objektivní okolnosti, nelze nemajetnost jako důsledek absence příjmů z pracovního nebo obdobného poměru uvádět jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky. Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka, se pak musí promítnout do závěru, zda účastník (vedlejší účastník) je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením)“ (usnesení ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1589/2014, dostupné z www.nsoud.cz, aprobované usnesením Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3368/2015).

[13] Stěžovatel v *Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce* výslovně uvedl (a v kasační stížnosti potvrdil), že nemůže uzavřít pracovněprávní vztah, neboť se na zaměstnávání vězňů nevztahuje zákoník práce ani zákon o zaměstnanosti. Vězeňská služba však potvrdila, že stěžovatel není zaměstnán z důvodu, že nepodal žádost o pracovní zařazení, přičemž Nejvyšší správní soud nemá důvod považovat toto tvrzení správního orgánu za nevěrohodné. V posuzovaném případě tedy vyšlo v řízení najevo, že důvodem absence příjmů stěžovatele nejsou objektivní okolnosti jako např. zdravotní stav či nemožnost sehnat pracovní místo, nýbrž stěžovatelův nesouhlas se současnou zákonnou úpravou zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Současně stěžovatel neuvádí žádná konkrétní porušení pracovních podmínek, která by dosahovala intenzity porušení základních práv a svobod, a vyžadovala by proto ochranu. Nejvyšší správní soud tedy v souladu s městským soudem neshledal stěžovatelem uvedené důvody nemajetnosti dostačujícími k aplikaci (ve své podstatě výjimečného) institutu individuálního osvobození od soudních poplatků.

[14] Vzhledem k tomu, že stěžovatel objektivně má možnost příjmu, které však ze svého vlastního rozhodnutí nevyužívá, nelze přisvědčit stěžovatelovu hypotetickému tvrzení, že i kdyby byl pracovně zařazen, jeho příjem by na úhradu soudních poplatků a odměny zástupce nepostačoval vzhledem k současné výši jeho dluhů. Nejvyšší správní soud uvádí, že námitky týkající se neaplikovatelnosti již zmiňovaného rozsudku č. j. 3 As 28/2009 – 147, nesprávnosti rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2681/2014 či tvrzení, že platné pracovní právo se od 1. 5. 2004 vztahuje na všechny osoby na území Evropské unie, stěžovatel nijak nespecifikoval, Nejvyšší správní soud se jimi proto nemohl blíže zabývat (rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 4 As 3/2008 – 78, publ. pod č. 2162/2011 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 8. 2016, č. j. 2 As 39/2016 – 51).

[15] Nejvyšší správní soud je ve smyslu § 110 s. ř. s. oprávněn kasační stížností napadené rozhodnutí krajského soudu pouze zrušit nebo kasační stížnost zamítnout. Není tak oprávněn napadené usnesení soudu měnit tak, že se stěžovateli osvobození od soudního poplatku přiznává; stejně tak není příslušný rozhodnout o tom, zda zásah žalovaného, který stěžovatel žalobou napadá, byl či je nezákonný a ani popř. zakázat žalovanému, aby v něm pokračoval, resp., aby v jeho pokračování ustal. Primární posouzení toho, zda se o

zásah skutečně jednalo, resp., zda tento byl nezákonný, přísluší v daném případě nejprve městskému soudu a Nejvyšší správní soud není oprávněn jeho rozhodnutí předjímat.

[16] Napadené usnesení městského soudu shledal Nejvyšší správní soud v souladu se zákonem. Městský soud se zabýval majetkovými poměry stěžovatele, vycházel přitom rovněž ze všech skutečností, které jsou mu ohledně majetkové a výdělkové situace stěžovatele známy z úřední činnosti; své úvahy, které jej vedly k nepřiznání osvobození od soudního poplatku podrobně a s přiléhavými odkazy na relevantní judikaturu vyjádřil v odůvodnění. Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, proto ji dle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[17] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 a 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s., tj. podle pravidla úspěchu ve věci. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému žádné náklady vznikly, proto mu soud jejich náhradu nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. října 2017

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu